

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 30.

Måndagen den 8 januari 1940.

Kl. 2 e. m.

## § 1.

Herr talmannen meddelade, att herr Norup denna dag intagit sin plats i kammaren.

## § 2.

Herr talmannen meddelade vidare, att den ledighet från riksdagsgöromålen, som den 29 november 1939 beviljats herr Höglund på grund av sjukdom tills vidare från och med nämnda dag, nu upphört och att herr Höglund denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

Härefter meddelade herr talmannen, att den ledighet från riksdagsgöromålen, som den 29 november 1939 beviljats herr Johansson i Djursnäs på grund av sjukdom tills vidare från och med nämnda dag, nu upphört och att herr Johansson i Djursnäs denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

Herr talmannen meddelade slutligen, att den ledighet från riksdagsgöromålen, som den 15 november 1939 beviljats fru Alvéén på grund av sjukdom tills vidare från och med nämnda dag, nu upphört och att fru Alvéén denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lithander</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 8 jan.,
fröken <i>Hesselgren</i>	» 2 » » 8 » och
herr <i>Hedlund</i> i Häste	» 2 » » 8 » .

## § 3.

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av första särskilda utskottet i dess memorial nr 84 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att ovan omförmälda av fullmäktige i riksgäldskontoret gjorda framställning för närvarande ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att till Riksdagens hus: Anläggning av skyddsrum å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 under trettonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 433,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 86 Ja och 106 Nej.

*Andra kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1939. Nr 30.*

1

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 85 Ja och 48 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller.. 86 Ja och 106 Nej, sammanräkningen visade ..... 171 Ja och 154 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

#### § 4.

*Ang. förslag till lag om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.*

Föredrogs andra särskilda utskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

Utskottet hemställde,

A) att det genom Kungl. Maj:ts proposition nr 96 framlagda förslaget till lag om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m. måtte av riksdagen bifallas; samt

B) att riksdagen måtte samtycka till att Kungl. Maj:t meddelade sådant förordnande, som i 1 § av lagen avsåges att gälla tillsvidare.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

**Herr Skoglund:** Herr talman! Den lag som vi nu behandla lämnar mycket långt gående befogenheter åt Kungl. Maj:t och myndigheterna. Jag tvekar dock ej ett ögonblick att biträda utskottets förslag och lämna Kungl. Maj:t dessa långt gående fullmakter. Det gäller att i en ytterst allvarlig tid ge regeringen och de myndigheter, som svara för rikets säkerhet, icke bara på den yttre linjen utan även inom landet, det stöd och de möjligheter som de behöva.

En lag av sådan konstruktion och omfattning som denna måste givetvis handhavas med en viss försiktighet och med klokt omdöme. Jag vill dock understryka, att även om en viss försiktighet är av nöden, får denna dock icke drivas så långt, att syftet med lagen, rikets säkerhet, äventyras. Herr socialministern är icke närvarande i kammaren, men jag skulle vilja framföra till honom, att även om det varit mer än ett tillfälle då jag hyst en helt annan uppfattning än han och icke gillat hans göranden och uttalanden, så måste jag dock ge honom det erkännandet, att när det varit något som han velat och som legat honom om hjärtat har jag aldrig förmärkt, att han lidit av onödig räddhåga. Jag tror, att i den situation, vari vi nu befinna oss, har han all anledning att gå fram utan räddhåga och vidtaga de åtgärder som kunna vara av nöden. Jag vill till socialministern rikta den uppmaningen, för att icke säga den enträgna vädjan, att när det gäller personer, vilka öppet uppträda och framhålla sig som representanter för ett annat samhällssystem och ett annat land, ja, även om de icke uppträda öppet utan bedriva ett mullvadsarbete men man dock kan iakttaga i vilken riktning denna verksamhet går, då skall socialministern och de myndigheter som han svarar för se upp och klämma till ordentligt.

För närvarande, herr talman, befinna vi oss i ett tidsläge, som är högst allvarligt, och det viktigaste av allt är att sörja för landets frihet och landets självständighet; när det gäller en sådan utomordentligt betydelsefull uppgift, då får ingen onödig hänsyn stå emellan.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

*Ang. förslag till lag om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.*

(Forts.)

Herr **Senander**: Herr talman! Det föreliggande lagförslaget innebär ett lagfästande av det värsta polisgodtycke, det utgör faktiskt ett steg i riktning mot en fullständig polisdiktatur. Vad som förut ansetts vara i allra största utsträckning oantastligt, såsom brev och telefonhemlighet, hemfrid och personlig okränkbarhet, blir genom den nya lagen helt utlämnat åt polisgodtycket. Det behövs bara, att en tokig professor eller en av krigsspykos uppletsad borgartant fantiserar ihop några rövarhistorier om spionage och landsförräderi för att polismyndigheten skall få motiv att företaga massanhållanden, rota igenom hus och hem och lägga beslag på personliga tillhörigheter. De sensationshistorier, som i dagarna omedelbart före avgörandet i denna fråga kolporterats ut i den borgerliga och socialdemokratiska pressen, se faktiskt ut att ha tillkommit på beställning. Dessa sensationshistorier avse att för den stora massan av folket dölja att man nu faktiskt är i färd med att likvidera den borgerliga demokratin och införa ett polisstyrt samhälle, och det har i pressen icke gjorts någon hemlighet av att den nya lagen riktar sig mot den radikala delen av arbetarrörelsen. Nya Dagligt Allehanda har krävt att lagen omedelbart skall tillämpas mot det kommunistiska partiet. Svenska Dagbladet för i dag skriver: »Må det nya vapnet användas utan dröjsmål. Vad vi främst behöva just nu är räfst med kommunisterna, vårt lands främsta fiender.» Enligt denna press skulle alltså vårt parti bestå av spioner och landsförrädare. Jag tror, att man kan söka spioner och landsförrädare på annat håll. Vore alla partier så fria från dessa individer som det kommunistiska, så vore det ganska välbeställt här i landet. Enligt 8 kap. 25 § strafflagen är det straffbart att utan Konungens tillstånd värva folk i riket till främmande krigsmakt eller att genom annan handling sätta riket i fara för krig eller repressalier eller annan åtgärd från främmande makts sida, men ändock bedrivs en sådan verksamhet nu öppet och med all energi av borgerliga och socialdemokrater, utan att man rör ett finger för att ingripa i enlighet med lagen. Krigsaktivismen blomstrar nu som aldrig förr inom landet, och det är klart, att detta om något äventyrar rikets säkerhet och skadar dess förhållande till främmande makter. Vi kommunister ha vid alla tillfällen, och göra det alltjämt, allvarligt strävat efter att hålla landet utanför kriget, men det hindrar icke, att man skapar en lag, som enligt borgerlig och socialdemokratisk press skall utnyttjas mot det kommunistiska partiet. Det är emellertid ganska uppenbart, och därom vittna också erfarenheterna från andra kapitalistiska länder, där man vidtagit liknande åtgärder, att den nya lagen icke enbart kommer att rikta sig mot det kommunistiska partiet. Den utgör ett vapen i händerna på polismakten, som kommer att utnyttjas mot varje misshaglig arbetarrörelse överhuvud. I andra länder har man använt sig av dylika polislagar mot fackföreningsrörelsen, som ju alltid utgör ett hinder för reaktionära planer. Det finns också exempel att anföra, som visa, att icke ens socialdemokratien, som i regel medverkar till skapande av dylika lagar, undgår att drabbas av desamma.

Ett sådant lagförslag som det föreliggande öppnar alla slussportar för reaktionen i dess kamp mot arbetarklassen. Det ger alla möjligheter till trakasserier och förföljelser. Och någon annan grund än blotta misstanken behövs icke för polisingripanden. Vad som nu sker innebär ingenting annat än att borgarklassen och de socialdemokratiska ledarna i fruktan för arbetarklassen, i fruktan för socialismen, avskaffa den borgerliga demokratin. Det antidemokratiska förslaget, som nu skall genomföras, är ett typiskt uttryck för denna fruktan. Naturligtvis kan arbetarklassens slutliga seger icke hindras genom undantagslagar, den kan möjligen fördröjas. Tsarismen sökte på sin tid hejda den historiskt nödvändiga utvecklingen med liknande metoder. Vi veta alle-

*Ang. förslag till lag om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.*  
(Forts.)

sammans hur det slutade. Kapitalismen har gjort bankrutt, dess fall kan icke hejdas mot en kämpande arbetarrörelse.

Herr talman! Detta lagförslag utgör en värdig avslutning på urtiman. Den började med att votera hundratals miljoner till en militärapparat, om vilken ingen vet, vad syfte den kommer att tjäna; den fortsatte med att plocka ut alla de miljoner, som gått åt för detta ändamål, av landets fattiga genom beskattning av deras konsumtionsvaror; och den slutar nu med att sätta sådana maktmedel som tjänstepliktlagen och denna polislag i händerna på staten för att säkra genomförandet av en reaktionär politik. Med hänvisning till vad jag sagt ber jag därför att få yrka avslag på utskottets förslag.

Herr von Seth: Herr talman! Det föreliggande lagförslaget om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m. är givetvis avsett att kunna upp-daga och komma till rätta med alla, som driva spioneri mot vårt försvar, mot vår folkförsörjning, mot vårt lands livsviktiga intressen överhuvud taget. De företeelser man härvid avser att komma till rätta med äro ingalunda nya. Sedan lång tid tillbaka har det funnits en del organisationer, utifrån understödda rörelser i vårt land, som öppet bedrivit landsförrädisk propaganda. I vårt land ha vi ofta skrutit med att vår höga folkstandard har varit ett föredöme för andra länder. Vi ha en utomordentlig beredskap mot farsoter och smitta av snart sagt alla former. Men man har under många år under-låtit att gå till rätta med den smitta, som viss landsförrädisk verksamhet utgjort för vårt svenska folk, inte minst för det uppväxande släktet. Stora delar av vårt lands befolkning ha frågat sig, varför detta lagförslag kommit så sent. Man kunde med fog tillägga: Har vår regering verkligen gjort vad på den ankommit, när den så sent kommit med det här föreliggande lagför-slaget? Trots den allvarliga tid vi nu leva i och med de ökade risker, som läget för vårt land medför, har regeringen tvingats — jag tvekar inte att säga det, herr talman — nästan under trycket av en enstämmig folkopinion att nu i den urtima riksdagens elfte timma komma med detta lagförslag. Jag kan inte underlåta, när justitieministern nu är närvarande här, att säga att, när vi i vårt land, då situationen mörknade den 1 september i fjol, vid-togo allvarliga och livsviktiga militära anstalter, som noga rapporterades till främmande uppdragsgivare, och när vissa pressorgan öppet gått emot rege-ringens åtgärder och landets intresse, men justitieministern ändå iakttagit en sådan passivitet mot den landsförrädiska verksamheten, att först nu åtgärder däremot kommit till synes, detta dock måste vara klandervärt. Riks-dagen har verkligen vid flera tillfällen demonstrerat mot vissa talare, inte minst i denna kammare, genom att riksdagens ledamöter under deras anfö-randen lämnat plenisalen. Men man kan i alla fall med fog fråga sig, om en dylik åtgärd under en långt utdragen tid varit hedrande för riksdagen. För min del kan jag inte underlåta att stämpla det som en ganska stor svensk flathet. I det demokratiska landet Frankrike håller man personer, som gå emot landets intressen, inom lås och bom, och den metoden är säkerligen i längden den för landet mest gagneliga.

I dessa dagar rör det sig för visso ganska mycket inom vårt svenska folk, och jag tror inte att man gör sig skyldig till någon överdrift, när man på-står, att det är ett allmänt och vitt utbredd önskemål, att man vid tillämp-ningen av den här föreliggande lagstiftningen, i den mån den blir verklighet, inte på något vis skall lägga fingrarna emellan utan gå hårt tillrätta med vederbörande för att bevara svenskheten i detta land. Herr talman, det är

*Ang. förslag till lag om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.*  
(Forts.)

inga överord. I dessa tider måste vi först göra oss kvitt inre fiender för att sedermera kunna stå starka och samlade utåt.

Herr andre vice talmannen **Magnusson**: Herr talman! Det anförande, som herr Senander å sina uppdragsgivares vägnar nyss höll, föranleder från min och, som jag hoppas, från det övervägande antalet av kammarens ledamöters sida intet annat uttalande, än att det ur snygghetens och sundhetens intresse torde vara nödvändigt och påkallat, att riksdagen vidtar samma upprensning gentemot kommunisterna, som andra organisationer, inte minst arbetarorganisationerna, visat sig mäktiga att genomföra.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Utskottet har vid sin behandling av den föreliggande propositionen enhälligt tillstyrkt densamma. Att här i dag i riksdagen hålla långa tal eller att försöka på annat sätt än departementschefen gjort motivera det föreliggande lagförslaget kan jag inte finna vara till någon nytta. Detta lagförslag avser ju liksom många beslut, som fattats under den urtima riksdagen, att i olika avseenden säkerställa vårt land i en mycket brydsam tid, och jag tror, att vi göra bäst med att inte fortsätta en debatt i denna fråga på det sätt den börjat.

Jag nöjer mig, herr talman, med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Wallén**: Herr talman! Jag kan inte underlåta att säga ett par ord med anledning av herr Senanders anförande.

Han sätter på något sätt likhetstecken mellan spioneri och storfinans — tydligen för att blanda bort korten i något slags kausalsammanhang! Jag är ingen älskare av storfinans, men detta är falsk jämförelse. Om herr Senander har rent mjöl i påsen finns det ju f. ö. ingen anledning för honom att inte låta polisen titta på det. I dessa tider, herr talman, då det gäller att värna Sveriges frihet och självständighet, är det varje svensk mans skyldighet att utan knot foga sig efter de åtgärder som äro av nöden. Den, som inte gör det, är inte värdig att kallas svensk och bör inte sitta i svensk riksdag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Stockholm: Herr talman! Blott en kort deklARATION från vårt håll.

Vi väckte för någon tid sedan genom herr Flyg en interpellation, vari några frågor ställdes, hur riksdagen skulle reagera gent emot de representanter, som arbeta för främmande makter såväl i riksdagen som ännorstädes. Om detta lagförslag utgör ett svar på denna interpellation, är från vårt håll inte mycket att tillägga. Men vi måste då också säga, att det lagförslag som antages inte får bli en tom deklARATION utan måste åtföljas av handling. Vi vilja därtill gärna instämma i de varningsord, som herr Skoglund här i dag uttalat, att denna lag icke får bli ett vapen mot en sund och god opposition inom landet, ty är det så, att man förkväver denna, då befara vi, att man förkväver själva livsnerven hos folket. Men vi äro mycket tacksamma för ett initiativ åtföljt av handling, då det gäller att oskadliggöra representanter för främmande makter i landet.

Herr **Lövgren**: Herr talman! I det här sammanhanget skall jag be att få fästa uppmärksamheten vid vikten av att man från alla håll här i landet, där man är intresserad av rikets sannskyldiga nytta, också gör vad man kan för att göra lagen effektiv.

Vi hade ett intermezzo för ett par dagar sedan, som, om det upprepas — och det kan ju upprepas i oändlighet — i själva verket gör lagen ineffektiv. Det var en professor som trädde fram och meddelade, att man hade upptäckt en brevöppning, som tydde på, att här försiggick spioneri, och ett par Stockholmstidningar skyndade sig välvilligt fram för att göra sensation av saken. De ringde till personer i övre Norrland för att få besked härom. De ringde bl. a. till mig och ville veta, om jag kände till någonting om den här spionerihistorien. Jag svarade, att jag inte kände till någonting därom. Och om jag känt till något skulle jag inte ha sagt någonting, därför att i själva verket innebar den omständigheten, att man offentliggjorde en sådan upptäckt om öppnandet av brev, en varning åt vederbörande, så att de kunde sopa igen spåren efter sig på så effektivt sätt, att det blev omöjligt för myndigheterna att ringa in dem. Om den gode professorn och Stockholmstidningarna hade hållit tyst med saken, hade våra myndigheter haft större utsikter att ringa in vederbörande och oskadliggöra dem. Jag har alltså velat fästa uppmärksamheten vid, att här finns en verklig risk, om man inte från alla håll iakttar nödig försiktighet när det gäller dylika saker. Håll dessa, som man misstänker för att vara i tjänst hos utländska makter, under observation, men publicera ingenting därom utan gå med upplysningarna till de myndigheter, som ha till uppgift att beivra och bestraffa spioneri! Deltag på ett förnuftigt sätt i kampen mot spionerifaran!

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

#### § 5.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser, nämligen

*dels* från första särskilda utskottet, nr 101, till fullmäktige i riksgäldskontoret i anledning av fullmäktiges förslag rörande anordnande av bombsäkra skyddsrum m. m. för riksdagshuset; och

*dels* från andra särskilda utskottet, nr 112, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

#### § 6.

Justerades protokollsutdrag.

#### § 7.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens andra kammare.

Under åberopande av hälso- och åldersskäl anhåller jag vördsamt att få avsäga mig mitt riksdagsmannaupdrag.

Stockholm den 8 januari 1940.

*Sven Olsson.*

Kammaren beslöt, med godkännande av den gjorda avsägelsen, att om den härigenom inom kammaren uppkomna ledigheten jämlikt § 28 riksdagsordningen hos Konungen göra anmälan; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som nu upplästes, av kammaren godkänt.

## § 8.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens andra kammare.

Från och med den 1 dennes har jag vid sidan av min förut innehavda befattning inom Sveakoncernen tillträtt en ny ställning. Denna nya befattning är av mycket krävande art och ett behörigt skötande av densamma omöjliggör för mig att rätt vårda mitt riksdagsmannaupdrag. Jag får därför vördsamt hos riksdagens andra kammare avsäga mig mitt uppdrag som representant i kammaren för Göteborgs stad.

Göteborg den 5 januari 1940.

*Arvid Hellberg.*

Kammaren beslöt, med godkännande av den gjorda avsägelsen, att om den härigenom inom kammaren uppkomna ledigheten jämlikt § 28 riksdagsordningen hos Konungen göra anmälan; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som nu upplästes, av kammaren godkänt.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.42 e. m.

In fidem  
*Sune Norrman.*

---

## Tisdagen den 9 januari 1940.

Kl. 11 f. m.

## § 1.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till Sveriges riksdags beslut å innevarande urtima riksmöte.

## § 2.

Justerades ett protokollsutdrag.

## § 3.

Hans excellens herr statsministern *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 97, angående förordnande av statsrådsledamöter att uppläsa Kungl. Maj:ts beslut om avslutande av urtima riksdagen.

Av nämnda skrivelse, som nu föredrogs, inhämtades bland annat, att Kungl. Maj:t förordnat hans excellens herr statsministern Per Albin *Hansson* att i riksdagens andra kammare uppläsa Kungl. Maj:ts öppna brev i ämnet.

Med anledning härav lämnade herr talmannen ordet till hans excellens herr statsministern *Hansson*, som uppläste Kungl. Maj:ts öppna brev, nr 98, enligt vilket urtima riksdagen skulle avslutas denna dag.

## § 4.

Herr **talmannen** tog nu avsked av kammarens ledamöter med följande ord: Mina damer och herrar!

Vid denna urtima riksdag, som vi först nu stå redo att avsluta, ha behandlats ej mindre än 96 kungl. propositioner. Samtliga förslag ha noggrant prövats och beslutet ha tillkommit i största endräkt. Åtskilliga av de ärenden, som riksdagen denna gång behandlat, komma helt visst att ställa stora anspråk på oss alla för att ge vårt offer till det allmänna. Att det är försvarsberedskapen som kräver dessa offer är för alla uppenbart. Omsorgen om vårt lands säkerhet har enat oss till samverkan kring de uppgifter som i detta läge äro de väsentliga, att bevara vår självständighet och vårt oberoende.

Härpå svarade herr **Borg**: Herr talman! Jag ber att å kammarledamöternas vägnar få till Eder uttala ett varmt tack för skickligt och troget arbete under denna urtima riksdag. Det är inte alltid så lätt att vara talman under dessa svåra tider, men Edert lugn och tålmod ha alltid varit Eder till hjälp.

Jag ber också att å kammarledamöternas vägnar få tacka Eder för all välvilja, all vänlighet, som kommit oss till del under denna urtima riksdag, och ber till sist att få lyckönska Eder till god fortsättning på det nya året, goda krafter, god hälsa för kommande arbete.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.10 f. m.

In fidem  
*Sune Norrman.*

## Tisdagen den 9 januari 1940.

Kl. 1.30 e. m.

Jämlikt bestämmelse i § 12 reglementariska föreskrifter för riksdagen hade tillkännagivande blivit vederbörligen utfärdat därom, att justering av de kammarens protokoll, vilka vid riksdagens avslutande återstode ojusterade, komme att denna dag kl. 1.30 e. m. försiggå i kammarens justeringsrum; och tillstädeskommo på utsatt tid följande kammarens ledamöter:

- herr *Råstock*;
- » *Hallén*;
- » *Eriksson* i Stockholm; och
- » *Gustavson* i Västerås.

De protokoll, som hållits vid kammarens sammanträden den 3, den 8 och den 9 innevarande januari, upplästes och blevo av kammarens tillstädesvarande ledamöter godkända.

In fidem  
*Sune Norrman.*